

DŽAANIDALKO TU AT KENTEN HIN PENGO IEGO HORTTIBI?

KOMUNISKO HORTTIBI
HUNJUVENA SAKKO
KOMUNISKE ARO
SAKKO OLDRA.

YK:SKO KENTOSKO
HORTTIBONGO
SÖMSIBA HIN TŠERDE
TE SIILAVEL KENTENGO
FROO HĽAAGAKO
HYÖVIBI TA NAALIBA.

Kentosko horttibongo sömsiba
sas dikne tšihkeske aro YK:sko baro
tšetiba bereh 1989. Saare bolibosko
themme elles dui hin liine dielos aro
sömsiba. Finnosko them sankudiilo aro
sömsiba bereh 1991. Sömsiba uuñlevela
aro Finnosko them koni buutide them ta
phuuja, bi douva uuñlevela nii kentengo
phurnide ta vaure bare komuja.

**SAARE KENTI
HIN IT
VEERAKIIRE**

KENTENGO SAAKENGU TRAADIBOSKIIRO
LAPSIASIAVAULTUUTETTU

**SÖMSIBA
TŠALJUVELA
SAKKO KOMUNIS
SO HIN TEELAL
18 BEREHĪI**

**KENTOSKO
HORTTIBONGO
SÖMSIBA STÖTTES**

**OM TU HAJUVEHA AT TUKKO
HORTTIBONNA NA RIKKAVENA
OMSOROGA, TU VOJUVEHA TE
RAKKAVES SAAKATA NAALUNO
MERKNOSKE TUKKO PHURNIDENSA,
SIKJIBOSKIIREHA, SASTIBOSKO
PHENJAHA, SKOOLAKO KURAATOROHA
ELLE VAURO PASSAVITIKO
BARO KOMUNISSA.**

1. Sakko koon hin teelal 18 berehĭi hin kentos.
2. Kentosko horttibi hunjuvena sakko kentoske. Na tšek kentos na lena te dikken teelal pesko elle pesko phurnidengo iegibongo, džintako rikkibongo elle angluno džaanibosko stedosko ħaal.
3. Alti koni vaagunide mostuvana te tenkaven so hin tšihko kentoske ka tšeerena dömmi so tšaljuvena les.
4. Themmes mostuvana te tšatšjavel dola horttibi so Kentosko horttibongo sömsiba biĥavela.
5. Themmes mostuvana te del patti phurnidengo elle kentosko vaure omsorogakiirengo angnaal svaariboske, horttibonge ta uuĥlavitikibonge aro kentosko barjiba.
6. Kentos hin horttiba te džiiwel. Themmes mostuvana te del tšihka vojibi kentosko aahĥiboske aro dživiba ta pesko barjiboske iego hastibossa.
7. Kentos mostuvana te registreeraven huot lesko föddibosko paalal. Kentos so hin föddimen hin horttiba te lel nau ta themmeskiiriba. Kentos hin horttiba te pinsavel pesko phurnide ta te aahĥel koni sidige lengo omsorogimen.
8. Kentos hin horttiba te rikkavel pesko byrjibosko themmeskiiriba, nau ta naartibosko bandri.
9. Kentos hin koni sigide horttiba te dživel pesko phurnidensa, om les hin tšihko ta bifaarligo te aahĥel lessa.
10. On kentos ta phurnide nouruvana aro froo themme, themmes hin mostiba te dikkel džinom roodiba boijuvitikas ta bivipimes.
11. Themmes his mostiba te stannavel kentengo bilaagikiiro rigiba themmesta ar vauro.
12. Kentos hin horttiba te oppenbaaravel pesko džintako rikkiba aro saare saaki so tšaljuvena les. Kentosko džintako rikkiba mostuvana te len aro hajiba lesko oldrako ta barjibosko ĥleetibosko paalal.
13. Te oppenbaaravel pesko džintako rikkiba kentos hin horttiba te roodel, lel prissi ta boĥlavel tenki phirres om douva na tšingravela vaurengo horttibi.
14. Kentos hin horttiba aro tenkibosko, iego luunako ta passibosko phiriba. Mostuvana te den patti douva sikjiboske so phurnide dena kentoske te rikkavel douva horttiba.
15. Kentos hin horttiba te vel lenda aro tšetibi ta te tšeerel butti aro dola.
16. Kentos hin horttiba aro kokariba, tšeeresko freidiba ta liinesko tšorjilba. Lesko patti elle aakni na lela te tšingaven.
17. Kentos hin horttiba te lel džinom medii ajasaavo džaaniba so hin fuortuno lesko barjiboske ta tšihko aahĥiboske. Kentos mostuvana te siilaven ajasaavo džaanibosta ta materiaalosta so vojuvela te skaadavel lesko tšihko aahĥiba.
18. Phurniden hin koni baaride ta tšetano angnaal svaariba kentosko barjibosta. Leen hin horttiba te len ĥaĥtiba aro pesko tšeeriba. Phurnide mostuvana te tšeeren jakkes at douva vela kentosko fendideske. Themmes mostuvana te siilavel divisako omsorogako ta kentosko siilako tšeenjibi.
19. Kentos mostuvana te siilaven saaro džorjako vollata, bimaaluno amsibosta ta tšalibosta.
20. Kentos koon na vojuvela te džiiwel pesko huupaha hin horttiba te lel froo ĥlaagako siila ta jelpiba. Taala mostuvana te tenkaven kentosko barjibosko kontinuiteeta ta kentosko etniako, passibosko ta tšimbako aaviba.
21. Kentosko adoptios hin vojovitiko om douva hin leske koni fendide.
22. Naĥĥiboskiiro kentos hin horttiba te lel douva froo ĥlaagako omsoroga so jou/joi hyövuvela.
23. Dukkakiiro kentos mostuvana te lel koni fendide vojovitiko omsoroga ta jelpiba so jelpavela lesko kokaro passiba ta dielosko liiben.
24. Kentos hin horttiba te džiiwel jakkes sasto sar vojovitiko ta te lel douva sastibosko ta dukkako omsoroga so jou/joi hyövuvela. Daijenge mostuvana te den tšihko sastibosko omsoroga.
25. Kentos koon hin tšunde auri pesko föddibosko tšeeresta hin horttiba aro pesko omsorogako ta varotšeeni tšuuuibosko botnengo džinom dikkiba aka tiiji.
26. Kentos hin horttiba aro sosialiko siila.
27. Kentos hin horttiba aro ajasaavo dživibosko ĥleetiba so rökkuvela pesko barjiboske.
28. Kentos hin horttiba te lel botnosko sikjiba utan presiba. Themmes mostuvana te naaljavel vauro trappako skooliba ta sikjibongo styyriba ta te tšeerel butti jakkes at kenti na mekkenas skoolako džaaaben maĥkar. Stellibosko rikkiba aro skoola mostuvana te del patti kentosko komunisko veerake.
29. Skooliba mostuvana te barjavel kentosko iega hajibi, komunisko horttibongo ta kentosko iego tšimbako ta kulttuuresko pattijako diiben, angnaal svaaravitiko themmeskiiriba, tolliba, džuuunengo ta džeunengo it veerakiiriba ta trystalibosko siila.
30. Kentos koon hunjuvela aro minoriteetos elle byrjiboski folki hin horttiba aro pesko iego kulttuures, passiba ta tšimb.
31. Kentos hin horttiba aro paĥĥiba, phersiba, phirro tiija ta artesko ta kulttuuresko dživiba.
32. Kentos na lela tšuuven te tšeerel ajasaavo butti so skaadavela pesko sikjibi, sastiba elle barjiba.
33. Kentos mostuvana te siilaven narkotikenna ta bilaagakiiro narkotikengo biknibosta.
34. Kentos mostuvana te siilaven saaro ĥlaaga seksualno tšalibosta.
35. Themmes mostuvana te stannavel kentengo tšyöpos.
36. Kentos mostuvana te siilaven saaro tšalibosta so prettavela lesko tšihko aahĥiba.
37. Kentos na lela te rissaven. Kentos na lela te straffaven ĥooljavitiko elle tšingravitiko maneeraha. Kentosko phanniba mostuvana te aahĥel sisto maneeera ta taalaki mostuvana te tenkaven lesko oldrako hyövibi.
38. Naa tšek koon hin teelal 18 berehĭi na lela te len dekaakiireeske. Jou na lela te len dielos aro kurribosko džaaaben. Kenti mostuvana te siilaven aro kurribi.
39. Kentos koon hin nourudiilo banges staujibosko uuhrimen mostuvana te jelpaven te sasjuvel ta lesko integraatios aro tšetano thaan mostuvana te jelpaven. *
40. Kentos koon hin phagardas laaga mostuvana te siilaven ta lesko horttibonge mostuvana te den patti. Aro horttibosko džaaaben mostuvana te tenkaven kentosko oldra ta barjibosko ĥleetiba.
41. Om themmesko folkoskiiro laaga dela kentoske fendide horttibi sar dauva sömsiba, mostuvana douva te följaven.
42. Themmes mostuvana te omsorogavel at saare themmeskiire hajuvana kentosko horttibi.
43. Dauva sömsibosko följiba vaakavela YK:sko kentosko horttibongo komitios.
- 44.–54. Dala artikli hin dömmi so phennena sar themme vojuvena te sankuven aro dauva sömsiba, sar douva ömsavena, sar dena raporti dotta ta sar sömsiba hin vaures aro volla.

* Oldrako grensa hin apride aro tijlimen protokollos 15 berehĥesta ar 18.

**HORTTO SÖMSIBOSKO
TEKSTOS TU LAĤĤEHA
BISTÖTJIMEN APO PAĤ
WWW.LAPSIASIA.FI**

KENTOS HIN HORTTIBA TE LEL TŠIĤKO DŽIVIBA

KENTOSKO HORTTIBI HIN BARE KOMUJENGO UUĤLAVITIKIBI.

Tšentakiiren mostuvena aro saare pengö tšeeribi ta dömmi te veeraven doolengo angouvibi aro kentos, ta te tenkaven so hin tšihko kenteske ta te ĥunnen kentosko džintako rikkiba.

PHURNIDEN TA OMSOROGAKIIREN HIN ANGNAAL SVAARIBA PESKO KENTOSKO OMSOROGAKO RIKKIBOSTA TA BARJIBOSTA.

Aro dauva tšeeriba leen hin horttiba te len jelpiba ta sikjiba.

Om phurnide ta omsorogakiire endo na vojuvena te rikkaven omsoroga pesko kentosko tšihko aahĥibosta, themmes mostuvela te del kentoske tšihko omsoroga aro vauro huupa, elle džinom instituutosko faaliba elle adoptios.

YK:SKO KENTOSKO HORTTIBONGO KOMITEOS DIKKELA PAALAL SÖMSIBOSKO FÖLJIBA TA KENTOSKO HORTTIBONGO TŠATŠJIBA.

Themme so hin sankudiine aro sömsiba mostuvena te den komiteoske raportos pesko anglibosta sakko pangĥ bereĥ.

Komiteos phennela raportengo botnosta sakko themmesko aahĥibonna pesko omsorogako doĥĥi ta dela alsibi. Aro Finnosko them raporti dela Auruno saakengo ministeriumos.

ARO SÖMSIBA HIN TRIIN TEEMI:

PROTECTION

Kentos hin horttiba te tel froo hlaagako siila ta omsoroga.

PROVISION

Kentos hin horttiba te lel rökkavitiko dielos tšetano thaanesko resursenna.

PARTICIPATION

Kentos hin horttiba te lel dielos aro dömmi so tšaljuvena les jakkes sar pesko oldra ta barjibosko ĥleetiba tšeerena vojuvitikeske.

**KENTENGO SAAKENGÖ TRAADIBOSKIIRESKO TŠEERIBA
HIN TE FÖLJAVEL TA TE NAALJAVEL SAR KENTENGO
HORTTIBI TŠATŠJUVENA ARO FINNOSKO THEM.**

**YK:SKO KENTENGO ORGANISATIOS UNICEF HIN
NII HORTTIBA TA UUĤLAVITIKIBA TE VAAKAVEL
SÖMSIBOSKO TŠATŠJIBA.**

**VAUREKI KENTENGO TA TERNENGO SANKIBI
DENA SAAKAKO DŽAANIBOSKIIRESKO JELPIBA TA
NAALJAVENA VAURO ĤLAAGA MANEERENNA KENTOSKO
HORTTIBONGO TŠATŠJIBA.**

**KENTOSKO
DŽINTAKO RIKKIBI
MOSTUVENA TE
LEN ARO TENKIBA**